

Utdanning av helseledere gjennom 30 år

Michael 2016; 13:244–8.

Universitetet i Oslo har utdannet helseledere i 30 år. Dette ble markert med et eget jubileumsseminar for masterstudiet i helseadministrasjon 26.8. 2016.

Senter for helseadministrasjon

Den 26.8. 1986 tok professor Ole Berg (f. 1944) imot det første kull av studenter på det som den gang het kandidatstudiet i helseadministrasjon. Åpningen fant sted kl. 10.15 i Store Auditorium på Rikshospitalet i Oslo, under ledelse av professor Bjarne A. Waaler (1925–2007), formann i senterets interimsstyre. I auditoriet satt det 29 studenter. Blant øvrige deltakere på åpningen var sosialminister Tove Strand Gerhardsen (f. 1946), helse- direktør Torbjørn Mork (1928–1992), rektor Inge Lønning (1938–2013) og Legeforeningens president, Bengt-Lasse Lund (f. 1945).

Den formelle beslutning om å opprette et Senter for helseadministrasjon ble fattet av Det akademiske kollegiums arbeidsutvalg den 20. november 1984, helt på tampen av Bjarne A. Waalers tid som rektor. Professor Berg ledet arbeidet med å etablere senteret og det nye studieprogrammet – han hadde bak seg forskningsopphold ved blant annet Yale University og University of Minnesota, og han brakte hjem modeller og idéer som la et grunnlag for den nye lederutdanningen.

Det nye studiet var det første av sitt slag i Norden. Berg var faktisk studiets eneste lærer også, før det etter hvert kom forsterkninger, blant annet med professor Grete S. Botten (f. 1943) og professor Tor Iversen (f. 1952). Senteret og studiet ble etablert som en følge av at både Universitet i Oslo og Legeforeningen erkjente at det var behov for en formell og akademisk lederutdanning for helsesektoren. Den økonomiske støtten fra Legeforeningen var helt avgjørende i studieprogrammets første ti år.

Figur 1: Professor Jan C. Frich ønsker velkommen til jubileumsseminar i Harald Schjelderups Hus. (Foto: Øivind Larsen)

Fornyhet organisering

Med kvalitetsreformen i 2003 ble det ettårige kandidatstudiet omdannet til et erfaringsbasert masterprogram i helseadministrasjon. Det var nødvendig å utvide programmet fra to til tre semestre for å oppfylle kravene om et samlet omfang på 90 studiepoeng – kandidatoppgaven ble videreført i form av en masteroppgave.

Den gamle modellen med et intensivt høstsemester, tilpasset den fire måneder lange overlegepermisjonen, med påfølgende kurs og samlinger i vårsemesteret, ble videreført. I underkant av 900 studenter er tatt opp ved studiet siden 1986 og de siste årene har antall uteksaminerte vært like høyt som opptaksrammen på 30 studenter hvert år. Som følge av en trend med synkende søknadstall ble det i 2015 igangsatt et prosjekt for å vurdere studiets fremtidig innretning. På bakgrunn av resultatene fra en survey blant tidligere studenter, intervjuer med aktører i helsevesenet og inntrykk fra en studietur til USA ble det konkludert med at det i fremtiden ville være mest hensiktsmessig å organisere programmet som et samlingsbasert program. Målet var blant annet å gjøre programmet mer attraktivt for grupper som vurderte det som vanskelig å gjennomføre den etablerte programstrukturen. I jubileumsåret ble den nye modellen lansert – ved søknadsfristen 1. mars 2016 meldte det seg 220 søkere til de 30 studieplassene.

Vekst og utvikling

Senter for helseadministrasjon fikk i 2004 status som eget institutt, og ble siden, i 2010, lagt inn under det nyetablerte Institutt for helse og samfunn som en av seks selvstendige avdelinger. Avdeling for helseledelse og helseøkonomi er i 2016 et flerfaglig medisinsk, samfunnsvitenskapelig og øko-

Figur 2: Portretter av de to nestorene ved helseadministrasjonsstudiet, professorene Grete S. Botten og Ole Berg, fotografert av Moment Studio, Oslo, ble avduket ved jubileet. (Foto: Øivind Larsen)

nomisk akademisk miljø med om lag 80 ansatte og tilknyttede, hvor det drives forskning på høyt internasjonalt nivå (1).

Undervisningsporteføljen har også vokst og er utvidet til å omfatte et bachelorprogram i helseledelse og helseøkonomi (2002), et engelsk masterprogram i Health Economics, Policy and Management (2005), faget Kunnskapshåndtering, ledelse og kvalitetsforbedring (KLoK) i medisinstudiet (2011), og European Master in Health Economics and Management (2013), som gjennomføres i et samarbeid med Universitetet i Bologna, Management Center Innsbruck og Erasmus-universitetet i Rotterdam. Mellom 300 og 400 aktive studenter har tilknytning til avdelingen. Våren 2016 ble kurset Ledelse i primærhelsetjenesten lansert som et studiepoenggivende etter- og videreutdanningstilbud.

Avdelingens alumniorganisasjon *Norsk forum for helseledelse* arrangerer en årlig konferanse som bidrar til å gi tidligere studenter og andre interesserte faglig oppdatering når det gjelder ledelse, helsepolitikk og styring av helsevesenet.

Jubileumsseminar

Det medisinske fakultet var representert på jubileumsseminaret for masterstudiet 26. august 2016 ved studiedekan Kristin Heggen, som gratulerte med ny organisering av programmet og jubileet. Nina K. Vøllestad, instituttleder for Institutt for helse og samfunn, fremhevet innsatsen med å fornye utdanningen og poengterte at studiet fremdeles gir relevant og nødvendig kompetanse for helsesektoren.

Figur 3: Finske Mats Brommels var seminarrets utenlandske gjest. Som professor ved Karolinska Institutet i Stockholm hadde han ledet studier av omstillingen ved en større sykehusfusjon. Hans livfulle fremstilling av hvordan det kan gå ved slike prosesser fikk folk til å spisse ørene – kanskje spesielt de i auditoriet som betrakter tilsvarende, norske sammenslåingsinitiativer med skepsis. (Foto: Øivind Larsen)

Kjell Røynesdal, avdelingsdirektør i Helse- og omsorgsdepartementet, var invitert som tidsvitne. Han var student på det aller første kullet og delte sine inntrykk fra åpningsdagen og høsten 1986. Han vektla sosialiseringprosessen, med dialog og utvikling av fellesskap og innsikt på tvers av profesjoner, han fortalte om professor Ole Bergs engasjement og om miljøet i Hudavdelingen på Rikshospitalet, hvor studiet hadde lokaler de første årene.

Mats Brommels, professor og leder for Medical Management Centre og Institutionen för lärande, informatik, management och etik (LIME) ved Karolinska Institutet, presenterte nyere forskning om helseledelse, med vekt på rolleoppfatning hos ledere med medisinsk og helsefaglig bakgrunn. Han presenterte også forskning om sykehusfusjoner i Sverige, hvor han understreket betydningen av uformelle ledere og at man som formell leder i slike prosesser har større sjanse for å lykkes dersom man har et mandat fra dem man skal lede.

Kari Sollien, leder i Allmennlegeforeningen, la i sin presentasjon vekt på Legeforeningens samarbeid om masterstudiet og det nye initiativet for

å styrke ledelseskompetansen i primærhelsetjenesten. Sollien la vekt på at det er ledelsesutfordringer i primærhelsetjenesten som må tas på alvor, og at det samtidig må skapes rammer for at profesjonsutøvere kan utøve ledelse.

Anders Mohn Frafjord, administrerende direktør ved Diakonhjemmet sykehus, snakket om betydningen av verdier og felles oppslutning om disse for å kunne lede moderne sykehus hvor pasienten står i sentrum. Han poengterte at i enkelte sammenhenger virker finansieringsmodellene hemmende på tjenesteinnovasjon. Frafjord reflekterte rundt risiko- og sårbarhetsanalyser og understreket at slike analyser i større grad bør brukes proaktivt, som et utgangspunkt for å handle.

Lisbeth Sommervoll, nytilsatt viseadministrerende direktør ved Oslo universitetssykehus, fortalte om sine erfaringer fra Akershus universitetssykehus. Hun viste hvordan sykehuset gjennom systematisk arbeid for å redusere liggetiden hadde oppnådd bedre kapasitet. Under hennes ledelse oppnådde organisasjonen en markant reduksjon i antall overnattinger i korridor. Sommervoll understreket at bedring av kvaliteten og pasientsikkerheten i neste runde virket positivt inn på arbeidsmiljøet, og at unnfallenhet blant ledere kunne gi innebære en sikkerhetsrisiko også for personalet. Alle organisasjoner består av mennesker, og siden ledelse virker gjennom påvirkning av andre, må ledere interessere seg for relasjoner i tillegg til tall. Sommervoll avsluttet med å understreke betydningen av å dyrke frem indre motivasjon og tillit.

Jubileumsseminaret ga en anledning til å skue bakover i tid, men også mulighet for å rette blikket mot fremtidens utfordringer og oppgaver. Seminaret ble avsluttet med en avduking av portrettet fotografier av professor Ole Berg og professor Grete S. Botten, som henholdsvis er emeritus og emerita ved Avdeling for helseledelse og helseøkonomi. Berg og Botten har mye av æren for at Universitetet i Oslo gjennom de siste 30 år har kunnet bidra til å styrke helsesektoren ved å utdanne helseledere gjennom masterstudiet i helseadministrasjon.

Litteratur

1. Botten GS, Frich JC, Hagen TP, Iversen T, Nordby H, red. *Helsetjenestens nye logikk*. Bergen: Fagbokforlaget, 2014.

Jan C. Frich

Professor og avdelingsleder

Avdeling for helseledelse og helseøkonomi, Institutt for helse og samfunn

Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo

jan.frich@medisin.uio.no